

Datum 2021-01-27
Diarienummer 1344/20

Till Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads remissyttrande – Hållbar socialtjänst – Ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) (Socialdepartementets diarienummer S2020/06592)

Sammantaget

Socialdepartementet har gett Göteborgs Stad tillfälle att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Remissvaret ska ha inkommit till Socialdepartementet senast 1 februari 2021.

Göteborgs Stad ställer sig i huvudsak positiv till förslagen och tillstyrker utredningens förslag med beaktande av nedan beskrivna synpunkter, bland annat gällande insatser utan behovsprövning samt definitionen av socialtjänst. Göteborgs Stad avstyrker den förändring som föreslås i plan- och bygglagen (PBL).

Slutbetänkandet – En hållbar socialtjänst är en genomarbetad och välskrivna utredning. Ny socialtjänstlag föreslås att träda i kraft 1 januari 2023 och kan innebära stor omställning av socialtjänstens arbets sätt på lång sikt.

En ny socialtjänstlag

Kapitel 4. En ny socialtjänstlag

Göteborgs Stad ser positivt på utredningens ansats om att gå bort detaljreglering för att socialtjänstlagen ska återfå karaktären av ramlag. Det bidrar till större utrymme för flexibilitet, individuella anpassningar och helhetssyn på individen.

Kapitel 5. Lagens tillämpningsområde

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning om att det bör anges i socialtjänstlagen vad som avses med socialtjänst för att på så sätt avgränsa lagens tillämpningsområde. Göteborgs Stad är positiv till utredningens förslag men anser att det behöver utredas ytterligare vilka konsekvenser förslaget innebär för målgrupperna i LSS.

Förslaget till definition innebär att verksamhet enligt LSS inte omfattas av begreppet socialtjänst. Utredningen skriver att “frågan om huruvida

verksamhet enligt LSS utgör socialtjänst har uppmärksammats i olika sammanhang. Anledningen till att denna verksamhet, enligt utredningens förslag, inte omfattas av begreppet socialtjänst är i första hand att det i LSS redan finns heltäckande bestämmelser om handläggning av ärenden, genomförande av beslut med mera. LSS står, så att säga, på egna ben och det finns därför ingen anledning att tillämpa socialtjänstlagens bestämmelser om till exempel handläggning och dokumentation. Vidare framstår det inte som möjligt eller lämpligt att låta utredningens förslag om vetenskap och beprövad erfarenhet gälla verksamhet enligt LSS”.

Göteborgs Stad vill uppmärksamma Socialdepartementet på:

- de skillnader som LSS-utredningen och denna utredning innehåller, inte minst utifrån en farhåga om att lagstiftningen i LSS kan hamna efter i utvecklingen,
- att det finns behov av vidare konsekvensanalyser utifrån förslaget om att verksamhet enligt LSS inte ska definieras som socialtjänst och
- att det finns delar där LSS inte ”står på egna ben”

Göteborgs Stad bedömer att ställningstagandet ger utrymme för frågeställningar i förhållande till målgruppen personer med funktionsnedsättning och anser att det behöver utredas ytterligare vilka konsekvenser förslaget innebär för målgrupperna i LSS. Utgångspunkten för Göteborgs Stads ställningstagande är att LSS är en rättighetslagstiftning som samspelar med och kompletterar den ramlag som socialtjänstlagen utgör. Att utesluta LSS ur begreppet socialtjänst riskerar att leda till att helhetsperspektivet kan gå förlorat. Exempelvis i ett samhällsperspektiv då erfarenheter från personer med insats enligt LSS inte kommer att beaktas i samhällsplaneringen samt ur ett individuellt perspektiv då det blir en skarpare gränsdragning mellan SoL och LSS i handläggningen.

LSS utredningen, SOU 2018:88, har nyligen varit utskickad på remiss. Göteborgs Stad skrev i remissvaret att ”förslagen i utredningen Hållbar socialtjänst, en ny socialtjänstlag, SOU 2020:47, behöver beaktas i arbetet med den nya LSS. Eventuella beslut om att upphäva särskild avgift bör vara lika i både LSS och SoL. Utredningen om socialtjänstlagen anser vidare att socialtjänsten ska främja både jämlika och jämställda levnadsvillkor. Göteborgs Stad anser att jämställda levnadsvillkor bör betonas på ett liknande sätt i en ny LSS. I förslaget till ny socialtjänstlag finns även ett förslag om en kompletterande bestämmelse till 37 § förvaltningslagen som ska ge lagligt stöd för att ändra gynnande beslut vid väsentligt ändrade förhållanden. Någon motsvarande bestämmelse har inte föreslagits vad gäller nya LSS. Det är naturligtvis av stor vikt att det är tydligt för enskilda under vilka förutsättningar en myndighet kan ändra ett gynnande beslut, inte minst för förutsägbarheten. Eftersom många personer har insatser enligt både

socialtjänstlagen och LSS framstår det som viktigt att lagarna är harmoniserade på det här området”.

Göteborgs Stad kan konstatera att LSS-utredningen även saknade förslag om kvalitet och kunskapsbaserad verksamhet motsvarande de förslag som finns i föreliggande SOU. Dessa förslag bedömer Göteborgs Stad vara viktiga även för enskilda som omfattas av LSS och får stöd enligt den lagstiftningen. Dessutom är det många personer som får insatser från båda lagstiftningarna.

Utredningen framhåller att LSS innehåller heltäckande bestämmelser om bland annat handläggning av ärenden och genomförande av beslut. Även om LSS, som utredningen framför, i många delar står på egna ben så ser Göteborgs Stad att det finns vissa situationer där så inte är fallet. Till exempel så saknar LSS bestämmelser som tydligt anger att sådana familjehem som avses i 9 § 8 LSS ska vara utredda.

Göteborgs Stad konstaterar också att uppgiftsskyldigheten i 15 kap. 5 § SoL, som gör att de av kommunens nämnder som bedriver socialtjänstverksamhet kan lämna uppgifter till varandra om att en person är aktuell i ett ärende inom socialtjänsten eller sådana uppgifter som behövs för fördelning av platser i de särskilda boendeformerna, inte omfattar verksamhet enligt LSS. Nämndernas möjlighet att samverka med andra nämnder inom kommunen kommer ur sekretesshänseende därför se olika ut beroende på om det är socialtjänst- eller LSS-verksamhet.

Kapitel 6. En mer enhetlig begreppsanvändning

Göteborgs Stad anser att de är bra att begrepp förändras till att bli mer stringenta och tidsenliga.

Utredningen föreslår att begreppet service tas bort. Det föranleder förslag att bestämmelsen i nuvarande 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen omformuleras på så sätt att kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för äldre personer som behöver omvårdnad och särskilt stöd.

Göteborgs Stad föreslår att begreppet omsorg ska ersätta omvårdnad i omformuleringen av särskilt boende.

Bestämmelsen i nuvarande 3 kap. 1 § femte strecksatsen socialtjänstlagen föreslås omformuleras till att ange att socialnämnden ska erbjuda insatser i form av rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp till enskilda som behöver det. Begreppet omvårdnad finns inte heller definierat i socialstyrelsens termbank vilket talar för att omsorg alternativt vård och omsorg är bättre valt begrepp än omvårdnad. Många kommuner väljer dessutom att benämna sina särskilda boenden för vård- och omsorgsboende.

Gällande förslaget om att använda begreppet insatser anser Göteborgs Stad att det saknas resonemang och definitioner av vad rådgivning, omsorg, vård, stöd och annan hjälp innebär. Detta utgör som Göteborgs Stad ser det ett

ramverk för socialtjänstens uppgifter i förhållande till enskilda.

Definitionerna blir även ett stöd för kommunerna vid planering av insatser.

Att det saknas definition av de insatser som socialtjänsten ska erbjuda i form av rådgivning, omsorg, stöd och annan hjälp kan också få konsekvenser för hur socialtjänsten ska verka utifrån reglerna om kommunens yttersta ansvar för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det råder idag en viss osäkerhet i gränsdragningen mellan kommunernas och andra huvudmäns ansvar vilket kan få konsekvenser för kommunernas agerande. Utredningen framhåller att det i arbetet framkommit att reglerna ansetts vara ett problem bland vissa av socialtjänstens företrädare. Utredningen anser dock inte att det ingått i uppdraget att se över principen om det yttersta ansvaret varför frågan inte har behandlats i arbetet. Göteborgs Stad vill dock i sammanhanget framhålla att det vore önskvärt med en sådan genomgång av reglerna. Med de föreslag som utredningen nu lägger finns risk att det skapas nya frågeställningar kopplat till kommunens yttersta ansvar.

Kapitel 7. Socialtjänstens mål

Göteborgs Stad anser att tillägget om jämställda levnadsvillkor är positivt men vill skicka med nedanstående synpunkter.

Utredningen konstaterar att det finns begränsningar med att identifiera omotiverade skillnader enbart utifrån kön. Det är viktigt att vara medveten om att skillnader kan vara relaterade till kön och samtidigt exempelvis till ålder, socioekonomisk status, härkomst, sexuell läggning, funktionsförmåga och bostadsort. Således finns risker med en för snäv och inte tillräckligt inkluderande definition av jämställdhet.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget framhålla statistiska centralbyråns nya rapport ”lämna ingen utanför – Statistisk lägesbild av genomförande av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020”. Bland annat betonar rapporten, på samma sätt som utredningen, att data saknas för flera av de grupper som är mest utsatta.

Göteborgs Stad delar utredningens ställningstagande om att ge lämplig myndighet uppdrag att genomföra en fördjupad beskrivning och analys av aspekter av genusbias inom socialtjänstens område för att stödja bland annat kommuner i kompetens- och verksamhetsutveckling.

I utredningen betonas vikten av det förebyggande arbetet inom socialtjänsten för att nå en hållbar socialtjänst. Utredningen föreslår därför att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv. Med ett förebyggande perspektiv avses ett synsätt där socialtjänsten inom sin verksamhet lyfter fram och ser möjligheten att hantera socialtjänstens uppgifter proaktivt. Att ha ett förebyggande perspektiv innebär att socialtjänsten i alla avseenden ska uppmärksamma behovet av och förutsättningarna för förebyggande arbete. Genom att reglera det förebyggande arbetet som ett perspektiv samlas och tydliggörs socialtjänstens förebyggande uppdrag och arbete på alla nivåer.

På så sätt betonas även värdet av förebyggande och tidiga insatser. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning av värdet av ett förebyggande perspektiv men vill samtidigt framhålla att de ekonomiska konsekvenserna för en sådan inriktning inte är tillräckligt utredda (se vidare nedan under ekonomiska konsekvenser).

Kapitel 8 Lagens inriktning på vissa grupper

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning och anser att den indelning som gjorts är väl avvägd.

Övergripande planering

Kapitel 9. Samhällsplanering

Göteborgs Stad bedömer sammanfattningsvis att det sociala perspektivet kan och bör stärkas inom PBL. En sådan utredning bör emellertid ta ett helhetsperspektiv och inte göras inom ramen för en ny socialtjänstlag. Göteborgs Stad anser därför att förslaget bör avstyrkas.

Göteborgs Stad är positiv till att utredningen belyser hur viktig samhällsplaneringen är i förhållande till den sociala livsmiljön. En ökad hänsyn till sociala aspekter samt en inriktning för en långsiktig utveckling av social miljö kan vara en väg framåt gentemot den målbild som den nya hållbara socialtjänstlagen eftersträvar. Göteborgs Stad har emellertid några synpunkter utifrån utredningens förslag till förändring i PBL. I utredningen framgår inte tydligt hur föreslagna förändringar förhåller sig till redan befintliga skrivelser i lagtexten. Hänsyn till en social dimension finns idag i PBL:s portalparagraf, 1 kap 1 §. Vidare framgår det 2 kap 3 § 2p att planläggning ska, utifrån social synpunkt, främja en god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper.

Göteborgs Stad har upprättat långtgående arbetssätt för att arbeta med sociala erfarenheter i planprocessen, genom barnkonsekvensanalyser och sociala konsekvensanalyser - ett arbete som ytterligare kan tänkas stärkas genom skärpningar i PBL. Genom dessa verktyg ges värdefulla sociala erfarenheter och ett befolkningsperspektiv till den fysiska planeringen. Göteborgs Stad anser således att förslaget i sig är positivt, men det hade varit önskvärt med ett helhetsgrepp i PBL, istället för mindre justeringar. Den förändring som föreslås i utredningen är inte given att bidra till förändring då bärande delar redan kan tolkas in i 1 kap 1 § samt 2 kap 3 § 2p. Det hade också varit önskvärt att mer tydligt beskriva vad som ingår i begreppet sociala aspekter, social livsmiljö och social hållbarhet och hur detta ska spela in i samhällsplaneringen i förhållande till fysisk planering utifrån PBL.

Kapitel 10. Planering av insatser

Utredningen föreslår ett lagstadgat ansvar för att kommunen ska planera sina insatser för enskilda. Med förslaget utökas kommunen ansvar att gälla hela socialtjänsten och inte som idag begränsat till äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslaget och delar utredningen bedömning. Förslaget om en utökad planeringsskyldighet bedöms på ett bättre sätt, än reglerna om särskild avgift, komma till rätta med problemen med ej verkställda beslut.

En förändrad rapportering av ej verkställda beslut från en gång i kvartalen till en gång var sjätte månad är positivt och leder till minskad administration för kommunen.

Kapitel 11. Kvalitet inom socialtjänsten

Göteborgs Stad bedömer att förslagen ligger i linje med utredningens helhetsgrepp och tillstyrker.

Kapitel 12. Uppföljning

Göteborgs Stad tillstyrker förslaget om att nuvarande bestämmelse om att kvalitet i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras kompletteras med ett uttryckligt krav på uppföljning.

Kapitel 13. Bemötande

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag att det införs ett krav på respektfullt bemötande. Mötet med mellan den enskilde och socialtjänsten är en av de viktigaste faktorerna för god kvalitet.

Kapitel 14. En kunskapsbaserad socialtjänst

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag att det införs en ny bestämmelse om att socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Det finns behov av att stärka den fortsatta utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst och ett tydliggörande i socialtjänstlagen kan skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för denna utveckling. Det skapar också bättre förutsättningar för att utveckla verksamheten och säkerställa insatser av god kvalitet utifrån den enskildes behov.

Göteborgs Stad kommer behöva stöd i arbetet och välkomnar utredningens förslag om att lämplig myndighet får i uppdrag att lämna förslag till hur stödet till systematisk uppföljning inom socialtjänsten kan utvecklas.

Kapitel 15. Nationell statistik

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag om att införa en ny socialtjänstdatalag. En viktig förutsättning för utvecklandet av en kunskapsbaserad socialtjänst är nationell uppföljning och analys av inte enbart vilka insatser som ges, utan också vilka resultat som dessa ger över tid och till vilka målgrupper. Sådana beslutsstöd saknas i stor utsträckning idag. Dessutom kan ett socialtjänstdataregister vara en god datakälla för, utvärdering, uppföljning och forskning. Genom ett socialtjänstdataregister ökar socialtjänstens möjligheter att utveckla verksamhet och kvalitet.

Det är bra att det framgår av lagen att personuppgiftsansvaret ligger på Socialstyrelsen så att inga oklarheter uppstår i den frågan.

Insatser till enskilda

Kapitel 16. Insatser efter behovsprövning- bistånd

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag om att begreppet ”skäliga levnadsförhållanden” ska ersätta ”skälig levnadsnivå i den bestämmelse som reglerar rätten till bistånd för livsföringen.

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att levnadsförhållanden är ett mer ändamålsenligt begrepp än levnadsnivå för insatser som avser livsföring i övrigt.

Kapitel 17. Insatser utan behovsprövning

Göteborgs Stad bedömer sammantaget att det är bra att öppna för alternativa sätt att ge enskilda insatser och tillstyrker förslaget. Det är positivt att det är en befogenhet vilket innebär att varje kommun kan anpassa sin socialtjänst till olika lokala behov.

Göteborgs Stad anser att utöver redan definierade insatser som inte ska få tillhandahållas utan föregående behovsprövning ska även HVB för vuxna, korttidsboende och skyddat boende för våldsutsatta undantas.

HVB, korttidsboende och skyddat boende för våldsutsatta är insatser som är förenade med höga kostnader för kommunen. Att låta enskilda utifrån kommunens riktlinjer själva avgöra när de har behov av sådana platser kan riskera ett överutnyttjande och på så sätt inte komma enskilda till del som har biståndsbedömda behov. Det kan även innebära att tillgängligheten utökas för resursstarka grupper men riskerar att försämra förutsättningarna för de enskilda som inte är så resursstarka. Göteborgs Stad bedömer att det också kan finnas en risk att utförande verksamheter ”värjer sig” mot att ta emot enskilda med komplex problematik för att fokusera på enskilda som har en lättare problematik.

Korttidsboende är en insats som inte är ett stadigvarande boende, men omfattas av begreppet särskilt boende. Med detta följer också att kommunerna har ett hälso- och sjukvårdsansvar. Det är vanligt att enskilda kommer till korttidsplats direkt efter en sjukhusvistelse. Inte sällan har personer aktuella för korttidsplats omfattande behov av både socialtjänst och hälso- och sjukvård, och många av placeringarna kräver god förberedelse innan verkställighet. Ansvarsgränserna mellan sjukhus- respektive kommunal vård är inte alltid självklara och risk finns att fler enskilda hänvisas till kommunernas korttidsplatser.

Utredningen skriver att det i tidigare förslag framförts är en oro för bristande samordning mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården om en biståndsbedömare inte stödjer den äldre personen genom att hålla ihop

arbetet med behovsprövning, uppföljning och samverkan med hälso- och sjukvården efter utskrivning från sjukhus. Utredningen anser emellertid att dessa risker kan hanteras genom de regler om samordnad individuell plan (SIP) som gäller redan i dag. Göteborgs Stad ställer sig tveksam till att en SIP kan ersätta nuvarande handläggning.

Ytterligare skäl till att undanta korttidsboende, skyddat boende för våldsutsatta vuxna och HVB för vuxna anser Göteborgs Stad kan hämtas från utredningens resonemang kring insatser utan föregående biståndsprövning och myndighetsutövning. Utredningens bedömning är att tillhandahållandet av insatser utan föregående biståndsprövning inte kommer utgöra myndighetsutövning. När det gäller öppna insatser anser utredningen att det inte kommer bli fråga om att utföraren ska fatta beslut, eftersom det uteslutande är den enskilde som avgör om han eller hon ska ta del av en viss insats. Avseende insatser som är avgränsade till vissa målgrupper måste den enskilde emellertid visa att han eller hon tillhör målgruppen för att ta del av insatsen.

Utredningen menar att utförarens roll i dessa fall blir att förvissa sig om att den enskilde uppfyller socialnämndens villkor. Detta kommer förutsätta en kontroll av vissa faktiska förhållanden men någon behovsprövning får inte göras. Utförarens kontroll resulterar i ett besked om huruvida den enskilde uppfyller villkoren för att ta del av insatsen men den enskildes rätt att ta del av insatsen som sådan påverkas inte enligt utredningen eftersom den enskilde när som helst kan ansöka om att få del av samma insats som bistånd.

För det fall utredningens bedömning inte godtas presenterar utredningen ett alternativt förslag som innebär att det ska införas en bestämmelse som gör att kommunerna får överlämna viss myndighetsutövning till privata utförare. En sådan konstruktion framstår emellertid som främmande och ett mer lämpligt sätt att hantera osäkerheten bör som framhålls ovan vara att avgränsa området för vilka insatser som ska kunna ges utan föregående individuell behovsprövning.

Vad gäller utredningens förslag att överlämna viss myndighetsutövning till privata utförare så bedömer Göteborgs Stad också att det kan vara kostnadsdrivande om utförare får fatta beslut om insatser. Risken finns också att det kan främja oseriösa aktörer. Även om kommunen ställer upp villkor kan det i praktiken vara svårt för kommunen att motverka en sådan utveckling med tanke på sekretessgränser och eventuella begränsningar i dokumentationsskyldigheten.

Insatser utan föregående biståndsprövning kan leda till att socialtjänsten når enskilda i ett tidigare skede, vilket kan ge positiva effekter för enskilda och ur ett samhällsperspektiv. Hur det påverkar socialtjänsten långsiktigt i fråga om tidiga insatser leder till mindre ingripande insatser från socialtjänsten kan

inte bedömas. För detta krävs djupare analyser för att se samspel mellan behov och rätt avvägda insatser. Göteborgs Stad ser en risk att utredningen kan ha underskattat kostnaderna för kommunerna när det gäller insatser utan föregående individuell behovsprövning.

Göteborgs Stad kan konstatera att en omställning till att ge insatser utan föregående biståndsprövning kräver stort förändringsarbete för kommunerna.

Vidare är Göteborgs Stad positiv till att insatser utan föregående biståndsprövning omfattas av dokumentationskrav samt att socialnämnden, om det finns särskilda skäl, får bestämma att uppgifter om enskildas personliga förhållanden inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan föregående individuell behovsprövning.

Särskilt om barn och äldre

Kapitel 19. Förtydligat barnrättsperspektiv

Göteborgs Stad anser att förslagen i kapitlet som rör barn är positiva.

Förslaget som rör utökad möjlighet för socialtjänsten att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke kan antas leda till att fler barn i behov av stöd och skydd identifieras. Att barn i samband med förhandsbedömning och skyddsbedömning kan prata med socialtjänsten utan att deras vårdnadshavare känner till det kan för vissa barn vara en förutsättning för att våga berätta hur deras livssituation ser ut. Göteborgs Stad anser att förslaget är positivt och stärker skyddet för utsatta barn.

Utredningen föreslår också att tiden för uppföljning av ett barns situation när en utredning avslutats utan beslut om insats eller efter det att en placering i ett familjehem eller i ett HVB har upphört ska förlängas från två till sex månader. Göteborgs Stad saknar dock överväganden kring om en möjlighet till uppföljning av ett barns situation också skulle kunna införas när vissa mycket omfattande öppenvårdsinsatser beviljats som alternativ till en placering av barnet, vid så kallade ”hemmaplanslösningar”. Att i dessa situationer, vilka utifrån barnets perspektiv och barnets behov av vård och stöd många gånger får anses vara likartade, inte ha möjlighet att följa upp situationen för barnet kan te sig inkonsekvent. Detta är en fråga som behöver utredas ytterligare.

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över bestämmelserna om gallring av akter som rör barn. Vid en sådan utredning bör övervägas om tiden för sekretess ska förlängas. I en sådan utredningen bör erfarenheterna utifrån Vanvårdsutredningen beaktas.

Kapitel 20 – Regleringen av äldreomsorgen

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning och anser att äldreomsorg inte ska lyftas ur socialtjänstlagen för att bli en särslagstiftning.

En sådan lag kommer inte att förändra förutsättningarna för en sammanhållen vård och omsorg om den inte också omfattar bestämmelser för hälso- och sjukvården.

Om äldreomsorg ska lyftas ur socialtjänstlagen behöver det i så fall utredas och analyseras tillsammans med hälso- och sjukvården.

Övrigt

Kapitel 26. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Göteborgs Stad tillstyrker utredningen förslag om att författningarna träder i kraft 2023- 01-01.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningens bedömning är att lagförslaget avseende förebyggande perspektiv och dess implementering är förenat med begränsade kostnader. Vidare skriver utredningen ”den möjliga nyttan och besparingarna för såväl kommuner som stat och övriga delar av samhället kan bli betydligt större och uppväga kostnaderna. Det finns relativt få utvärderingar av effekterna av förebyggande insatser där dessa anges i ekonomiska termer. Bilden är likväl entydig: de initiala kostnaderna överskrids, ofta mångfaldigt, av framtida besparingar på kort såväl som lång sikt. Värdet och nyttan för den enskilda människan går inte att beräkna. Det handlar ytterst om livskvalitet”.

Göteborgs Stad anser att utredningen saknar djupare analyser av ekonomiska konsekvenserna för kommunerna. Framförallt gäller det förslagen om tillgänglig socialtjänst, förebyggande perspektiv och insatser utan föregående individuell biståndsprövning. För att förslagen inte ska bli kostnadsdrivande krävs att socialtjänsten når enskilda med rätt insatser i ett tidigt skede, innan det blir aktuellt med mer ingripande insatser. Lättillgänglighet kan också leda till en ökning av brukare, som visserligen är värdefullt för enskilda, men kan leda till ett utökat åtagande för kommunen.

Eftersom förslaget om insatser utan föregående biståndsprövning är en befogenhet, kan kommunerna välja att inte införa sådan insats eller besluta att inte längre tillhandahålla sådana insatser om det visar sig bli kostnadsdrivande. Göteborgs Stad anser att det är stor brist att utredningen, trots att förslagen inte får vara kostnadsdrivande, lämnar sådana förslag samtidigt som man inte gått på djupet med beräkningar kring dessa kostnader. Detta försvårar för kommunerna att tillämpa lagförslaget om insatser utan behovsprövning och kan leda till att den förändring av socialtjänsten som utredningen syftar till inte kommer till stånd.

Utredningens bedömning om att kommunerna behöver stöd i omställningen och utifrån det föreslå att regeringen bör ingå en överenskommelse med SKR i syfte att stödja kommunerna att utveckla nya arbetssätt och metoder med anledning av utredningens förslag om en hållbar socialtjänst är bra och välkomnas. Att omställningen kräver förändrade arbetssätt och medför

”puckelkostnader” framstår som klart. Frågan är om stöd i att utarbeta nya metoder och arbetssätt är tillräckligt för att klara omställningen som utredningen syftar till utan att kostnaderna för kommunerna ökar långsiktigt.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Marina Johansson (S) och ordföranden Axel Josefson (M) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag samt avslag på yrkande från V och MP den 21 januari 2021 (bilaga A).

Daniel Bernmar (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som framgår av yrkande från V och MP den 21 januari 2021 (bilaga A).

Kommunstyrelsen beslutade utan omröstning att bifalla Marina Johanssons och Axel Josefsons yrkande.

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 11 januari 2021 (bilaga B).

Representanterna från M, L, C och KD antecknade som yttrande en skrivelse från den 22 januari 2021 (bilaga C).

Göteborg den 27 januari 2021
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från socialdepartementet -Hållbar socialtjänst - en ny socialtjänstlag (SOU2020:47)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Yttrandet under rubriken *Kapitel 17. Insatser utan behovsprövning*, stryks hänvisningarna till skyddat boende för våldsutsatta i stycke 2,3 och 6.
2. Yttrandet under rubriken *Kapitel 9. Samhällsplanering* ersätts nuvarande lydelse med följande:
”Göteborgs stad bedömer att det sociala perspektivet kan och bör stärkas inom PBL, och tillstyrker därför utredningens förslag. Det hade dock varit önskvärt att mer tydligt beskriva vad som ingår i begreppet sociala aspekter, social livsmiljö och social hållbarhet och hur detta ska spela in i samhällsplaneringen i förhållande till fysisk planering utifrån PBL. Göteborgs stad anser att ett helhetsperspektiv kring det sociala perspektivet inom PBL kan förbättras och detta bör på sikt hanteras i en annan utredning.”
3. Yttrande över Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47), i enlighet med bilaga 8 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande samt med ändringar enligt ovanstående beslut, översänds till Socialdepartementet.

Yrkandet

Vi instämmer i stora delar med stadsledningskontorets förslag till yttrande men föreslår två ändringar. Stadsledningskontoret belyser väl den stora förändring som utredningens förslag kan komma att innebära för socialtjänsten gällande insatser utan biståndsprövning.

Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt Initiativ anser dock till skillnad från Stadsledningskontoret att skyddat boende för våldsutsatta ska kunna tillhandahållas utan föregående individuell behovsprövning.

Stadsledningskontoret menar att HVB, korttidsboende och skyddat boende för våldsutsatta är förenat med höga kostnader för kommunen, vilket i sig är

riktigt, men inte ett bra nog argument att undanta alla dessa från insatser utan behovsprövning.

Våldsutsatta vuxna, framförallt kvinnor som utsätts för våld av män, är en mycket utsatt grupp. Varje år dör i snitt 13 kvinnor av våld i nära relationer. Tusentals kvinnor polisanmäler våld i nära relationer varje år, och mörkertalet anses vara mycket stort. Att kunna söka skyddat boende direkt hos exempelvis en kvinnojour skulle förbättra möjligheten för våldsutsatta att ta sig ur en livshotande situation. Att genomgå en behovsprövning hos socialtjänsten kan avskräcka vissa från att söka stöd och skydd i tid. Som våldsutsatt ska du själv få bedöma när du behöver stöd och hjälp, och när du är i behov av ett skyddat boende. De organisationer som möter våldsutsatta kvinnor arbetar ofta hårt med motiverande insatser för att få enskilda att våga lämna våldsamma relationer. Det är viktigt att det förtroende som byggs upp inte äventyras av inblandning av fler personer som riskerar att påverka den enskildes upplevda trygghet i situationen. Vi anser att Göteborgs stad ska tillstyrka utredningens bedömning om skyddat boende, med hänvisning till nedanstående motivering i utredningen:

”Med utredningens förslag blir det lagligt och möjligt för socialnämnden att erbjuda skyddat boende där kvinnan själv, en väninna eller t.ex. polisen kan ta direkt kontakt med boendet och efterfråga en plats. Utredningen bedömer att skyddat boende utan behovsprövning kan fylla en viktig funktion för våldsutsatta vuxna och ska därför kunna tillhandahållas utan behovsprövning.” (SOU 2020: 47, s 701).

Även om vi rödgrönrosa likt stadsledningskontoret också ser en stor vinst med att ta ett helhetsgrepp kring det sociala perspektivet i plan-och bygglagen, vet vi inte när en sådan utredning skulle kunna bli verklighet. Därför anser vi att Göteborgs stad ska tillstyrka de föreslagna ändringarna i utredningen.

Yttrande angående – Remiss från socialdepartementet - Hållbar socialtjänst - en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

Yttrandet

Sammantaget

Sverigedemokraterna ser positivt på majoriteten av förslag – en ny lag, lagens tillämpningsområden, begreppsanvändning, socialtjänstens mål och nedtoningen av målgrupper. Förslagen bedöms bidra till en mer tidsenlig och flexibel lagstiftning, som kan möta föränderliga förutsättningar och behov över tid.

Lagförslagets är logiskt och lättare att överblicka än den befintliga socialtjänstlagen. Göteborgs Stad arbetar redan i viss utsträckning utifrån de föreslagna nya målen, exempelvis genom flertalet förebyggande samverkansformer och insatser för barn och ungdomar. Staden har sedan många år tillbaka även arbetat med att öka tillgängligheten inom olika verksamhetsområden, utifrån den befintliga med behovsprövade insatser.

Vi vill lyfta fram motsättningen i att förslagen inte får öka kostnaderna samtidigt som utredningen själv gör bedömningen att kostnadsökningar ändå kan uppstå initialt, exempelvis vad gäller förebyggande insatser. En annan farhåga är att redan resursstarka personer kommer söka sig till och utnyttjar de öppna insatserna utan behovsprövning, vilket skulle motverka utredarens intentioner.

Det finns en risk för att flera kommuner inte kommer ha råd att invänta de långsiktiga positiva effekter som ett förebyggande arbete bär med sig, i synnerhet under lågkonjunkturer. Sverigedemokraterna ser här ett behov av att ytterligare framhäva betydelsen av det förebyggande perspektivet i kommande proposition, för att minska risken att kommunerna bortprioriterar dessa insatser.

En ny socialtjänstlag

Kvalitet

Vi står bakom utredningens förslag om att göra en översyn av professionens roll och den nuvarande beslutsordningen. Att professionens ansvar utökas

bedöms kunna bidra till målet om en kunskapsbaserad socialtjänst och ökad rättssäkerhet för enskilda.

Vi bedömer att begreppet ”skäliga levnadsförhållanden” i viss utsträckning förtydligar lagstiftarens intentioner jämfört med ”skälig levnadsnivå”. Vi ser dock behovet av en ännu tydligare vägledning avseende begreppet för att kunna bidra med en effekt på socialtjänstens utrednings- och bedömningsarbete. En tydlig länk mellan vetenskap och profession, samt en objektiv och neutral (politiskt ofärgad) roll bör prioriteras i tjänstemännens yrkesroller. Förslaget går i linje med den utveckling som skett i våra grannländer.

Planering av insatser

Förslaget att ta bort den särskilda avgift som förvaltningsrätten kan utdöma när gynnande biståndsbeslut inte verkställs i tid är bra, vi instämmer i utredarens argument för detta. Det vore bra om tidsintervallet för rapporteringen av ej verkställda beslut förlängs till en gång per halvår. För mycket administration och en alltför detaljerad styrning minskar handlingsutrymmet för professionen.

Sverigedemokraterna vill påminna om att motsvarande bestämmelser om särskild avgift och kvartalsvis rapportering även finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det vore olyckligt om tidsintervallet för rapportering enligt LSS inte kunde ändras på samma sätt som nu föreslås för socialtjänstområdet. Risken finns att det i så fall sammantaget skulle skapa mer administration, inte mindre, då vissa delar av rapporteringen inom kommunen idag sker samordnat.

Insatser utan behovsprövning

Sverigedemokraterna ser positivt på möjligheten att kunna tillhandahålla insatser utan behovsprövning till enskilda och målgrupper som av olika skäl kan vara svåra att nå med ordinarie behovsprövade insatser, till exempel personer i riskzon för kriminalitet, personer med risk- eller missbruk samt våldsutsatta och våldsutövare. Det finns dock insatser som inte alls är lämpliga utan en behovsprövning, till exempel skyddat boende för våldsutsatta och placering på HVB-hem som kräver professionell bedömning.

Sverigedemokraterna befävar att likvärdigheten mellan landets kommuner och mellan de större städernas stadsdelsområden riskerar att minska utan en tydlig reglering av vilka insatser som bör tillhandahållas utan behovsprövning. En annan farhåga är att det kanske främst är redan resursstarka personer som söker sig till de öppna insatserna, vilket skulle motverka utredarens intentioner.

Utredningen lyfter att det förekommer att barn inte får det stöd och den hjälp som de behöver på grund av att vårdnadshavaren inte samtycker till insatser.

Socialtjänsten kan även ha svårt att nå barn som far illa eller riskerar att fara illa eftersom vårdnadshavaren motsätter sig kontakt.

I syfte att underlätta för barn att få det stöd och den hjälp som de behöver föreslås att socialnämnden även ska få tillhandahålla insatser till barn som fyllt 15 år utan föregående behovsprövning, oberoende av vårdnadshavarens samtycke.

Sverigedemokraterna instämmer här i utredningens bedömning att barn som tar del av insatser mot vårdnadshavarens vilja riskerar att hamna i en lojalitetskonflikt med vårdnadshavaren, vilket kan försätta barnet i en besvärlig situation, samtidigt som insatserna kan vara en förutsättning för att nå dessa barn. Vi ser behovet av stöd och vägledning i utformandet av lämpliga insatser för dessa barn. Det är viktigt att socialtjänsten får god vägledning i hur samtal med barn under förhandsbedömningen kan genomföras eftersom barn kan hamna i en lojalitetskonflikt om samtalet sker mot vårdnadshavarens vilja.

Äldre

Sverigedemokraterna instämmer i utredningens resonemang om för- och nackdelar med en särreglering av äldreomsorgen. En viktig aspekt som bör understrykas inför det fortsatta arbetet är att en särreglering riskerar att försvåra samverkan inom socialtjänsten om de personer över 65 år som har andra behov än de traditionella äldreomsorgsinsatserna.

Samhällsplanering – särskild social planeringsskyldighet i plan- och bygglag

Utredningen föreslår att plan- och bygglagen kompletteras med en bestämmelse som tar sikte på de sociala aspekterna i planläggningen. Den föreslagna bestämmelsen är ett komplement till den bestämmelse i socialtjänstlagen som reglerar socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen. Avsikten med regleringen är att tillföra social sakkunskap och underlag till samhällsplaneringen.

Göteborgs stad har under många år haft ett högt mottagande av asylsökande och EBO-lagstiftningen har lett till trångboddhet och bristande integration då nyanlända valt att söka sig till kommuner där det redan bor många invandrare.

Göteborg måste få en paus i mottagandet av nyanlända. Därför har Sverigedemokraterna konsekvent föreslagit att hela Göteborg skall undantas från EBO lagen för att få tid till återhämtning och främja integrationsarbetet med de invandrare som är här nu. Flera andra kommuner, så väl borgerliga som socialdemokratiskt styrda kommuner har redan aviserat att man vill ansöka om undantag för hela sin kommun.

Sverigedemokraterna är därför kritiska till förslaget om att en särskild social planeringsskyldighet ska införas i plan- och bygglagen. Socialnämnden

behöver vara delaktiga i samhällsplanering, men lagstiftande byggplaner för sociala behov löser inte dessa samhällsproblem. Socialnämnderna kan däremot tillföra goda förslag till kunskapshöjande åtgärder och strukturella långsiktiga förändringar.

Brottsofferstöd

Vi ser mycket positivt på lagförslagets avsnitt avseende att Socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd i syfte att stödja och hjälpa personer som utsatts för brott och dennes anhöriga. Att hedersbrott och våld i nära relationer lyfts fram särskilt är värdefullt då dessa brott ska tas på stort allvar och utsatta ska ges stöd och förutsättningar att förändra sin situation.

Bestämmelsen kring stöd för barn har lyfts ur den nu aktuella bestämmelsen och flyttats till en avdelning i den nya lagen som innehåller bestämmelser om skydd och stöd för barn och unga. Syftet med att samla bestämmelser i en avdelning är att synliggöra dem och de särskilda reglerna ytterligare i lagen.

Sverigedemokraterna hade här gärna sett att man i ett stycke särskilt uppmärksammade och kom med förslag på åtgärder mot de växande problem och fall där barn gör andra barn illa, där barn rånar barn, samt de fall där barn förnedras av barn och ibland filmas och läggs ut på sociala medier.

Krav på deltagande för att erhålla bistånd

11 kap. Insatser efter individuell behovsprövning – bistånd

13 § ”Socialnämnden får begära att den som får försörjningsstöd **under viss tid** ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket ska syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten ska stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den ska utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar”

Det är positivt att Socialnämnden ska kunna begära att den som erhåller försörjningsstöd ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Det allra bästa vore naturligtvis om de som stod längst bort från arbetsmarknaden fick uppgifter som gynnade samhället i stort. Arbeten som till exempel renhållning av städer, grönområden och stränder.

Yttrande angående – Remiss från socialdepartementet - Hållbar socialtjänst - en ny socialtjänstlag

Yttrandet

Merparten av dagens socialtjänstlag skrevs fram under 1970-talet för att lösa dåtidens utmaningar. Dagens sociala problem är större, svårare och mer komplexa. Därför välkomnar vi förslaget till ny lagsstiftning som innehåller flera viktiga reformer. Samtidigt saknas flera andra viktiga förändringar som borde vara en del av den nya lagstiftningen.

Socialtjänstlagen ska vara vårt yttersta skyddsnät men i dag är den i praktiken inte det för många barn som far illa. En reform som borde vara en del av den nya lagsstiftningen är kunna sätta in tvingande åtgärder för familjer som har stora problem innan situationen för barnen har gått så långt att omhändertagande är aktuellt. Socialtjänsten måste få mandat att använda tvångsåtgärder när det gäller unga. Det är stora inskränkningar i den enskildes frihet. Insatsen väger dock lätt i jämförelse om en ung människa kan räddas från kriminalitet, om individen eller närstående kan skyddas från skada. Det är även en samhällsekonomisk vinst på sikt. Tidiga insatser är helt centralt. Vidare så behöver unga som riskerar att utsättas eller utsätts för brott ha rätt till skyddat boende.

Göteborg är en segregerad stad och har en rad sociala problem som behöver mötas. Det kräver uthållighet och långsiktighet i alla insatser samt en socialtjänst som har möjlighet att göra skillnad.

Ett annat uppdrag som borde vara en del är att socialtjänsten aktivt ska stötta utsatta elevers skolgång. Skolan kan göra mycket, men skolan kan inte göra allt. För elever som lever i en utsatt tillvaro, är hemmasittande eller har stora sociala problem krävs ofta särskilda insatser för att skolgången ska fungera. I dag används en stor andel av skolpengen i utsatta områden till sociala insatser, när det egentligen borde vara socialtjänsten som avlastar skolans arbete. Om socialtjänsten kan bidra till att exempelvis fler elever minskar sin problematiska frånvaro eller sköter skolarbetet i en högre utsträckning kommer det att på lång sikt minska behovet av sociala insatser senare i livet. En bra förskola och framgång i skolan är tätt sammankopplat med etablering på arbetsmarknaden, psykisk hälsa och välmående. Därför menar vi att socialtjänstlagen behöver ett stärkt uppdrag att främja och stötta utsattas barns skolgång.